

กฏมติขกัองรัฐธรรมนุญ

ฉบับที่ ๑

๖-๑๙ ตุลาคม ๒๕๑๖

สัมภาษณ์: มรว.ศิกฤทธิ ปราโมช กับ การเมืองไทย ๒๕๑๖

ช่วงแห่งการปฏิวัติ: ส.ศิวรักษ์

จะให้หรือไม่ให้รัฐธรรมนูญ: เขียน ธีระวิทย์

ธารอธิปไตย: ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพ็ชร

คนไทยต่างแดนเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

๑ ข่าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละราก
อำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิม
ให้แก่วาษฐาโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่
ยินยอมยกอำนาจทั้งหมดของข้าพเจ้า
ให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อใช้
อำนาจนั้นโดยลัทธิขาด และโดยไม่มี
พิสัยอันแก่วงของราษฎร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

จดหมายต่างแดน

ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๖ กลุ่มนักเรียนไทยในนครนิวยอร์กและในรัฐอื่น ๆ ได้มีการประชุม เพื่อถกเถียงถึงการเคลื่อนไหวของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเมื่อเร็ว ๆ นี้ ผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้มีมติเห็นด้วยเป็นเอกฉันท์ ในการเรียกร้อง **รัฐธรรมนูญ** เพื่อประกันสิทธิ เสรีภาพ เสื่อมภาค และความยุติธรรมของประชาชนไทย

เรา ในนามของกลุ่มนักศึกษานี้ ขอเรียกร้องอย่างจริงจัง ให้กลุ่มนักศึกษา หนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนอื่นๆ ในโลกเสรี ให้ความสนับสนุนนักศึกษาไทยในอันที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์ เพื่อที่จะนำกลับมาซึ่งสิทธิแห่งประชาธิปไตย ภายใต้หลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

๑๒ สิงหาคม ๑๙๗๓

P.O. Box 71, Uptown Hoboken, N.J. 07030

รายชื่อผู้ร่วมลงนาม :

วัฒนา แก้ววิมล

กมล กมลตระกูล

อำนาจ ทับทอง

พระรัฐ จันทโก

ประสิทธิ์ นิจถาวร

เอนก สิริวัช

สมศักดิ์ ไสริจจะ

สังเวียน จันทภักย์

สมพงษ์ ยุตรพงษ์

พิชิต จงสถิตย์วัฒนา

พิรุณ ฉัตรวานิชกุล

ประธาน วัฒนาพาณิชย์

สมศักดิ์ พันคำ

สมบุญณี ศิวะ

สุวิช สิริวิทย์

กฤษดา อักษรสลักกิจ

ฉรงค์ แสงเพชร

อิสรวลัย ลัดดาวัลย์

อิสไมล์ คอลล่า

บำรุง ตริระกุล

วิศิษฐ์ ศึกษากร

ประจักษ์ พันคำ

สมศักดิ์ กุมารชิต

พงษ์ศรี ภาสพันธ์

อำพล จันทภักย์

วิทยา อิศระพาณิชย์

พูนศรี อิทินันพงษ์

บทนำ

ประติมากรรมที่ยิ่งใหญ่ของกาลเวลา หาได้เป็นงานที่สร้างสรรค์ อย่างเช่น วิวัฒนาการของอารยธรรม หรือ การทำลายล้างเช่น สงคราม ไม่ แต่กาลเวลากลับเป็นผู้สร้างภาพลวงตาที่ยิ่งใหญ่ ภาพลวงตาที่มีพื้นฐานอยู่บนความเปลี่ยนแปลงทุกขณะและหลอกลวงมนุษย์บนโลกอยู่นิจนิรันดร์ กาลเวลาอาจจะสามารถเปลี่ยนแปลงภูเขาหินแข็งแกร่ง ให้เป็นผืนผบบนที่ราบจากที่ราบให้กลายเป็นเมือง เปลี่ยนแม่น้ำเจ้าพระยาที่เคยไหลแรงเหมือนม้าหนุ่ม ทั้งผืนดินสีดำจากลุ่มน้ำ ปิง วัง ยม น่าน ทั้ง ๔ สาย ให้พัดพาคคเคี้ยว ซอกซอนจากป่าที่บภาคเหนือ ไหลหลั่งลงมาผ่านที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ของภาคกลาง ตะกอนดินสีดำได้เซาะซึมเข้าไปในคลองเล็ก แควน้อย หล่อเลี้ยงข้าวกล้าสีเขียว ที่สันระริกรับลมฝน จากมรสุมไปทั่วทั้งที่ราบอันไพศาล และเจ้าพระยาสายเดียวกันนี้ เมื่อกาลเวลาได้สร้างริ้วรอยเซาะลึกเข้าไปทั้งสองฟากริมฝั่ง ก็อาจจะชุ่มชื้น อ้อยอิ่ง ม้วนตัวสั้นเควอย่างแฉะซำกับกลานลงสู่ท้องทะเล ราวกับจะแบกความอึดอึด คับแค้นในหัวใจของคนไทยไว้เสียทั้งหมด

และในที่ราบลุ่มภาคกลางนี้ รวมทั้งแอ่งเขาในภาคเหนือ เนินสูงทางอีสาน ที่ราบสลับเขาในทางใต้ ทางเกวียนขรุขระที่เคยคคเคี้ยวเข้าสู่หมู่บ้าน ถูกแทนที่โดยถนนลาดยางสายเล็ก ๆ ปล่องโรงงานสีดำยัดตัวขึ้นแทนที่ กังหันลมตามทุ่งนา ราวกับดอกเห็ดในฤดูฝน รถบรรทุกกันย่อม ขนเอาเสื้อผ้า วิทยุทรานซิสเตอร์ ความต้องการอย่างใหม่ และหนังสือเข้าไป แลกกับผักหญ้าอาหาร จากหมู่บ้าน

ทั้งหมดนี้ย่อมเป็นผลงานของกาลเวลา ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม สร้างสมอารยธรรม และเทคโนโลยี เปลี่ยนมนุษย์ จากคนถ้ำ มาเป็นคนเมือง พร้อมด้วยเครื่องใช้ไม้สอย ที่อำนวยความสะดวกสบาย แต่สิ่งหนึ่งซึ่งกาลเวลาไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดกาล ก็คือ โครงสร้างพื้นฐานของสังคมมนุษย์

มนุษย์ในสังคมยังมี ผู้ถืออำนาจ ผู้อยู่ใต้อำนาจ ผู้กดขี่ และผู้ถูกกดขี่อยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด อารยธรรมและเทคโนโลยี ที่มนุษย์ ภาคภูมิใจ ก็เป็นแต่เพียงเครื่องมือที่ทันสมัยขึ้น สำหรับคนส่วนน้อย ที่จะใช้กดขี่ขูดรีดคนส่วนใหญ่เท่านั้น

แรงงานของคนไทยในอดีต ถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบอย่างไร ปัจจุบันก็ยังเป็นไปเช่นนั้น เพียงแต่รูปแบบได้เปลี่ยนไป ให้ดูสง่าและสวยงามมากขึ้นเท่านั้น แต่โครงสร้างอันอัปถักษณย์ยังคงอยู่เหมือนเดิม

เจ็ท็ย็ทอง ในสมัยััััััััััััโกสินทร์ ไม่สามารถเปล่งประกายออกไปกลบความ
หมองคล้ำบนใบหน้าของข้าไทย ทาสไทยหรือไพร่หลวง ไพร่สมได้ฉันโต ปล่องของโรงงาน
อุตสาหกรรม หรือค็กรามบ้านช่องสูงเสียดฟ้าย่อมไม่สามารถปิดกั้น เสียงจอบเสียมกระทบดิน
จากมือหยาบกร้านของชาวชนบทที่อยู่ไกลออกไปฉันนั้น

ถ้าจะเปรียบชาวนาไทย ๘๐% ของประชากรทั้งหมด เป็นกระดูกสันหลังของชาติ ก็คง
จะมีไว้สำหรับชูใบหน้าอันสง่างามของคนส่วนน้อยเพียงหยิบมือเดียว ที่มีอำนาจ มีทุน และ
หยาดเหงื่อแรงงานของกรรมกรไทยก็คงจะเป็นเส้นเลือดสำหรับหล่อเลี้ยง ดวงตากับริมฝีปาก
อึ้มบนใบหน้านั้นให้เป็นประกาย ยามสัมผัสกับความสุกอันเลิศทั้งหลาย

เราเปลี่ยนแปลงการปกครองมาอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ.
๒๔๗๕ มิใช่เพื่อให้คนไทยส่วนใหญ่ทั้งหลาย ปลดแอกตัวเองจากทาสแรงงาน ทาสวิญญาณ
ให้มีสิทธิเสมอกันในการดำรงชีวิตอยู่บนแผ่นดินผืนนี้อย่างสุขสบายตามสมควรคอกหรือ

แต่ตลอด ๔๑ ปีที่ผ่านมา คนไทยส่วนใหญ่ ก็ยังต้องผั่งตัวเองอยู่ในท้องไร่ท้องนา
อย่างแร้นแค้นคอกอยาก ที่ทนไม่ไหวก็ต้องคั้รบน ละถึ้นฐานออกมาต่อสู้กับชีวิตซึ่งแข็งกระด้าง
มากขึ้นในเมือง ถนนที่วิ่งเข้าสู่หมู่บ้านแทนที่จะนำเอาความเจริญก้าวหน้าไปให้ กลับคั้คุดเอา
ทรัพย์สินากรอนมีค่าออกมาจากชนบท ทุกประการเหล่านี้เป็นไปเพื่อรับใช้ความสะดวกสบายของ
คนที่มีอำนาจส่วนน้อยเหมือนเช่นเดิมไม่มีวันเปลี่ยนแปลง

พวกเขาไม่มีสิทธิ์ที่จะตั้งคำถามถึงสาเหตุนี้ หรือต่อสู้ให้ได้มาซึ่งความถูกต้องสักครั้ง
หนึ่งคอกหรือ

กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เป็นกลุ่มของประชาชน คั้ฉันมาเพื่อทวงถามสิทธิของ
ประชาชน ในการปกครองประเทศและบริหารบ้านเมืองให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน
โดยแท้จริง

ถึงแม้กลุ่มของเราจะยังเล็กแต่เรากั้หวังว่า สักวันจะมีคนเข้ามาร่วมเรียกร้องกับเรา
มากขึ้น ๆ จากหมู่บ้านหนึ่ง ไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง จากจังหวัดหนึ่ง ไปอีกจังหวัดหนึ่ง จนคั้
กั้วานไปทั่วจากเหนือจรดใต้ และจากตะวันตกจรดตะวันออก หนังสือเล่มนี้คั้เป็นความพยายาม
ส่วนหนึ่งของกลุ่ม ๆ ที่จะให้มีหนังสือเกี่ยวกับการเมืองและรัฐธรรมนูญเผยแพร่ออกไปในหมู่บ้าน
ที่ไม่ปรารถนาให้วิญญาณแห่งการต่อสู้ของตัวเองหลับไหลอยู่ชั่วกาลนาน

ครบคอกพบกับเราทุก ๆ ๑๕ วัน

จะให้หรือไม่ให้รัฐธรรมนูญ

เขียน ชีระวิทย์

พูดกันตามทฤษฎีแล้ว รัฐอธิปไตยทุก
รัฐมีรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเขียนหรือไม่เขียน
ขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรหรือชนกลุ่มใดกลุ่ม
หนึ่งสามารถตั้งตัวเป็นผู้ผูกขาดอำนาจ (เช่น
ควบคุมกองทัพ กำลังตำรวจ ฯลฯ) บุคคล
หรือกลุ่มชนนั้นก็มิฐานะ เป็น รัฐาธิปไตยมี
อำนาจ (กำลังแต่ไม่ใช่สิทธิ) ที่จะให้หรือ
ไม่ให้คนอื่น (ซึ่งเหมือนทรัพย์สินของ
รัฐาธิปไตย) เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองบ้าน
เมืองมากนักเพียงใด โดยปรกติรัฐาธิปไตย
หรือผู้อำนาจ สูงสุด จะให้คนที่ยอมรับนับ
ถืออำนาจของรัฐาธิปไตย เข้ามามีส่วนร่วมใน
การปกครองมากที่สุดที่จะมากได้

แต่ทั้งนี้ถ้าคนเดียวเผด็จการหรือ หวง
อำนาจแต่ผู้เดียวก็จะรักษาอำนาจไว้ได้มานาน
แม้ว่าเขาจะมีร่างกายกำยำล่ำสันหรือยิงปืน
แม่นยำรวมทั้งมีสติปัญญาเล่ห์เหลี่ยม ร้อยแปด
พันประการ เขาก็ยังต้องนอนหลับยังต้อง

เพลอจะนั้น อย่างน้อยเขาก็ต้องมีคนที่มิพลัง
สติปัญญาพอ ๆ กับเขา คอยปกป้องเขา
ในยามเขานอนหลับ หรือเพลอ ฯลฯ
ยังมีคนช่วยปกป้องรักษาความปลอดภัย
และช่วยรักษาผลประโยชน์ให้เขาครอบครั
เขา พรรคพวกเขามากเท่าไรความปลอดภัย
ของเขา ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น และเขายังครอง
อำนาจได้ยาวนาน คนที่ยอมรับอำนาจความ
ยิ่งใหญ่ของเขา (รัฐาธิปไตย) และยอมทำ
อะไรเพื่อเขาหรือสมัครใจทำอะไรเพื่อเขาจัด
อยู่ในจำพวกผู้ปกครอง คนอื่น ๆ ที่อยู่ใน
อาณาบริเวณที่เขาอ้าง อำนาจ ปกครองเป็นผู้
อยู่ใต้ปกครอง นี่แหละต้นตอของการมีรัฐ
ธรรมนูญ ตามศัพท์ของคณธรรมคา รัฐ
ธรรมนูญก็คือกติกาว่าด้วยความสัมพันธ์ของ
อำนาจของบุคคลภายในอาณาบริเวณที่มีคน
อ้างอำนาจเป็นใหญ่ บริเวณดังกล่าวปัจจุบัน
เราเรียกว่ารัฐ ผู้เป็นใหญ่ดังกล่าวปัจจุบันเรา

เรียกว่ารัฐาธิปัตย์ กติกาตั้งกล่าวรัฐาธิปัตย์
เป็นคนตั้งขึ้นตามเหตุผลที่ตนคิดว่าเหมาะที่-
สุดแต่เดิมกติกาก่อกล่าวไม่ต้องร่าง ไม่ต้อง
ตราไม่ต้องอัญเชิญพระเจ้ามาพรมน้ำมนต์
ให้เสียเวลา แต่ก็มีกติกาก่อกล่าว พระ-
เจ้าแผ่นดิน ก. แต่งตั้งขุนหลวง ข. ให้กิน
เมือง ค. ย่อมเป็นที่เข้าใจกันตามกติกาก็ไม่
ต้องพูดกันว่าขุนหลวง ข. กินเมือง ค. แทน
พระเจ้าแผ่นดิน ก. ถ้ายขุนหลวง ข. ขึ้นปก
ครองเมือง ค. เพื่อตนเองเขาเรียกว่าเป็น
กบฏพระยาขันธ์ที่สมักรใจเฝ้าฮาเริ่มให้พระ
เจ้าแผ่นดิน ก. ก็ต้องยอมให้ขุนเขี้ยวชาญที่
แต่งตั้งโดยพระเจ้าแผ่นดินตอนเสียก่อน วัน
ใดที่พระเจ้าแผ่นดิน ก. ต้องการขยายโรง-
เรือนฮาเริ่มก็เป็นที่เข้าใจกันตามกติกาก็ไม่
ต้องเขียนไว้ว่า ถ้ายบอกพระยา ข. พระยา
ข. จะไปบอกพระ ค. ขุน ง. หลวง จ. ต่อๆ
กันไปให้ได้ตัวตาสี ยายสา นางมี นางมา
มาช่วยกันขุดดินขนอิฐ ทำเรือนให้สนมทั้ง
หลายได้อยู่ตามพระราชประสงค์

นี่เป็นแต่เพียงแสดงให้เห็นกิจกรรม
ส่วนย่อยของรัฐาธิปัตย์แบบโบราณ ๆ ซึ่ง
เห็นได้ชัดคือ คนสมัยโบราณทำอะไรเข้าชื่อๆ
รัฐาธิปัตย์ ไม่รู้จักป่าวประกาศว่าท่าน ทำไป
เพราะประชาชนต้องการหรือเพราะเพื่อชาติ
แต่ก็ลงเงินตนการดู ถ้ายท่านไม่ผูกขาดการ
ใช้อำนาจสูงสุด คนเราจะอยู่กันอย่างไร คน

เราจะอยู่กันตามธรรมชาติ มีสิทธิและ
เสรีภาพตามธรรมชาติ การกระทำของคน
ไม่มีผิดไม่มีถูก คนที่แข็งแรงกว่ารังแกคน
ที่คนอ่อนแอกว่าได้ แต่คนที่แข็งแรงกว่าก็
ต้องนอนหลับต้องเพลอ คนที่อ่อนแอกว่า
หลาย ๆ คนรวมกันก็อาจจะพลังเข้มแข็ง
กว่าคนที่แข็งแรงกว่าคนเดียว จึงเท่ากับว่า
ไม่มีใครได้รับความปลอดภัยอย่างแท้จริงเลย
ฉะนั้น สังคมที่มีคนหรือกลุ่มชนตั้งตัวผูกขาด
การใช้อำนาจสูงสุดจึงไม่เลวร้ายไปกว่าสังคม
ที่คนอยู่กันตามธรรมชาติ

รัฐต่าง ๆ ในโลกนั้นมีประสบการณ์
ในการก่อตั้งสมาคมที่มีองค์กรรัฐาธิปัตย์แตก
ต่างกัน แต่เราพอสังเกตเห็นกระบวนการ
ก่อตั้งศูนย์อำนาจหรือสถาบันรัฐาธิปัตย์ได้
ดังนี้ คนที่แปรสภาพเป็นสัตว์การเมือง หรือ
พวกก้าวหน้าหรือศัพท์สมัยใหม่เรียกว่าคน
ที่ตื่นตัวทางการเมือง มักเข้าไปมีส่วนร่วม
ในการทำให้ได้มาและการรักษาอำนาจของ
รัฐาธิปัตย์ ถ้าพวกเขาไม่ใช่เป็นผู้สมักรใจมา
ร่วมงานของรัฐาธิปัตย์ ก็ถูกพรรคพวกของ
รัฐาธิปัตย์ "เชิญตัว" มาร่วมงานด้วย พวก
นี้แหละที่รัฐาธิปัตย์ และพรรคพวกให้ความ
สนใจที่สุดในการก่อตั้งอำนาจและรักษาอำ-
นาจและรักษาอำนาจ พวกสัตว์การเมืองที่
ก้าวหน้านั้น ต้องเผชิญกับปัญหาการตัดสินใจ
จะแสดงตนสนับสนุนรัฐาธิปัตย์หรือไม่

เสีย หรือต่อต้าน พวกที่ไม่มีเสรีภาพเท่าเทียมกับสัตว์ในป่า หรือคนที่ไม่ตื่นตัวทางการเมือง การนิ่งเฉยเท่ากับว่าบุคคลผู้นั้น ยินดี หรือยินยอมรับอำนาจความยิ่งใหญ่ของผู้อ้างอำนาจ เท่ากับว่า ยินดีหรือยินยอมเอาสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติไปแลกเปลี่ยนกับความหวังว่า คนอื่นจะปฏิบัติต่อตนเช่นเดียวกับที่ตนจะปฏิบัติต่อคนอื่น ถ้าตาสีมาทำร้ายร่างกายเขา เขาจะรู้สึกว่าเขาผิดเพราะเขาเองไม่ทำต่อคนอื่นอย่างนั้น ถ้าอยู่ที่ ๆ ขุนตะบองเอาตะพดมาตีหัวเขา เขาจะรู้สึกว่าขุนตะบองผิดเพราะไม่ได้คาดหมายว่าขุนตะบองจะเอาตะพดมาตีเขาได้ กรณีนี้เขาอาจต่อสู้ด้วยประการใด ๆ ตามแต่จะคิดได้ แต่ถ้าขุนตะบองมาเกณฑ์เขาไปขุดคลองสร้างถนน หรือมาเก็บภาษีไปบ้างเขาก็ต้องปฏิบัติตาม เพราะตอนที่เขายอมรับอำนาจของรัฐบาลบัตยนั้นเขาพอคาดหมายได้ว่า มีกติกายู่ที่เขารับเอาหน้าที่เช่นนั้นมาเพื่อแลกเปลี่ยนกับความปลอดภัยที่คาดหวังไว้ ถ้าตัวไม่ทำตามก็เป็นผิด นี่แหละต่อเมื่อมีศูนย์อำนาจอยู่ที่รัฐบาลบัตยเท่านั้น ความผิด ความถูก ความยุติธรรม อยู่ดีธรรมจึงเกิดขึ้น คนทำถูกและคนที่มีความยุติธรรมก็คือคนที่ได้ทำตามกติกาก็ได้ให้ไว้ต่อกัน ความผิดและความอยู่ดีธรรมก็คือการไม่ทำตามกติกาก็ได้ให้ไว้ต่อกัน

ศูนย์อำนาจเคลื่อนที่ได้ หรืออีกนัยหนึ่งรัฐบาลบัตยเปลี่ยนมือได้ การเปลี่ยนมืออาจเกิดขึ้นได้ในสองลักษณะ ลักษณะหนึ่งเป็นการเปลี่ยนจากสถาบันหนึ่งไปยังอีกสถาบันหนึ่ง เช่นอำนาจสูงสุดที่เคยอยู่กับกษัตริย์หรือจักรพรรดิเปลี่ยนมาอยู่กับนายกรัฐมนตรีนหรือประธานาธิบดี ในกรณีที่กษัตริย์ยังคงอยู่ แต่ถูกบังคับให้อยู่ใต้อำนาจรัฐธรรมนูญ ในทางทฤษฎีกษัตริย์ยังเป็นประมุข แต่ในทางความเป็นจริงอำนาจสูงสุดในทางการเมืองได้เปลี่ยนมือไปแล้ว แต่ผู้ใช้อำนาจสูงสุดฉลาดพอที่จะใช้สถาบันกษัตริย์ให้เป็นประโยชน์เหมือนคิงนักการเมืองทั้งหลายในอดีตที่เคยใช้พระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เป็นประโยชน์ในแง่ของอำนาจทางการเมือง กษัตริย์ถูกใช้แทนพระเจ้า การเปลี่ยนมือของอำนาจทางการเมืองอีกอย่างหนึ่งเป็นการเปลี่ยนจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง เช่นจากกษัตริย์ ก. เป็นของกษัตริย์ ข. จากประธานาธิบดี ก. เป็นของประธานาธิบดี ข. จากนายกรัฐมนตรีก. เป็นของนายกรัฐมนตรีย. การเปลี่ยนมือของอำนาจทั้งสองลักษณะนี้ ถ้าไม่มีกติกากฎ (รัฐธรรมนูญ) ว่าไว้ (โดยลายลักษณ์อักษรหรือโดยจารีตประเพณีก็ตาม) ตำแหน่งรัฐบาลบัตยมิได้สืบทอดให้เพื่อนหรือให้ลูกไปโดยอัตโนมัติ แต่จะตกไปอยู่ในกำมือของใครก็ได้ที่พิสูจน์ให้เห็นว่า

คนอื่น ๆ ยอมรับอำนาจของเขา กรณี
นี้ผู้ที่มีพลังทุกคนมีโอกาส (ไม่ใช่สิทธิ)
เท่าเทียมกันในการต่อสู้กันเพื่อเป็นรัฐาธิปไตย
คู่แข่งกันต่าง ๆ ทำอะไรไม่มีถูกมีผิดเพราะ
ไม่มีศูนย์อำนาจ แต่ถ้าวินัยมีกติกา (รัฐ
ธรรมนูญ) สนับสนุนคนที่สืบสิทธิรัฐาธิปไตย
ตามกติกาย่อมเป็นฝ่ายถูก ใครคัดค้านย่อม
เป็นผิด (ฐานกบฏ) ฉะนั้น ขาดได้ก็ตาม
ที่ต้องการความสงบ ไม่ต้องการให้มีการ
ใช้กำลังแย่งตำแหน่งรัฐาธิปไตยกัน ย่อม
ต้องมีกติกา (รัฐธรรมนูญ) ระบุถึงวิธีการ
ในการสืบสิทธิกัน ถ้าเรื่องนี้เป็นที่แจ่มชัด
และไม่จำเป็นต้องมีกติกาก็เป็นลายลักษณ์
อักษรก็ได้ แต่นั่นเท่ากับเปิดโอกาสให้โต้แย้ง
กันได้โดยไม่จำเป็น เมื่อการเปลี่ยนอำนาจ
ไม่แจ่มชัดก็ตีมิได้เป็นไปตามกติกามีอยู่ก็ตี
คนรับช่วงอำนาจยอมรับมาด้วยความเสียวภัย
ของตนเองนั่นคือผู้เป็นต้นตอที่ไม่ทำตาม
กติกาก็ว่าไว้ได้ถอนตัวออกจากสัญญาภาคที่
มนุษย์ในสังคมนั้นได้ทำกันไว้โดยพลการ มี
ผลทำให้มนุษย์ในอาณาบริเวณนั้น กลับไป
ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมธรรมชาติอีกครั้งหนึ่ง
ตอนนี้ความผิด ความถูกไม่มี

ผู้นำในการปฏิวัติรัฐประหารในประเทศต่าง ๆ และผู้รับช่วงอำนาจป่าเถื่อนเช่น
นั้น ล้วนเป็นผู้ที่สมัครงใจถอนตัวออกจาก

สัญญาประชาคมที่ตนเคยช่วยกันสร้างขึ้น
หรือยอมรับ ในระหว่างก่อตั้งอำนาจใหม่
นั้นจะฆ่าใครตายสักเท่าไรก็ไม่มีความคิด
เพราะเป็นการใช้อำนาจตามสภาพสังคมตาม
ธรรมชาติ จะมีคำประกาศหรือรัฐธรรมนูญ
ชั่วคราวออกมาประหารใครก็ได้ ว่ากันตาม
ทฤษฎีผู้ใช้อำนาจสูงสุดในแว่นแคว้นจะมีประ
ภาศสั่งประหารนาย ก. เพราะเหตุที่นาย ก.
กินข้าวหรือไว้มวยาก็ยังได้ ไม่มีถูกมีผิด
แต่การกระทำเช่นนั้น ย่อมเป็นการเสียวภัย
ต่อตนเองเพราะถ้าทำเช่นนั้น เขาอาจมีชีวิต
อยู่ได้ไม่เกิน ๓ วัน แต่ถ้าเขาทำจริงก็ไม่ผิด
อะไรกับปลาใหญ่กินปลาเล็ก และไม่ต้องมี
การออกกฎหมายให้อภัยโทษแก่พวกกระทำ
เช่นนั้นภายหลังมีการก่อตั้งกติกาใหม่ (รัฐ
ธรรมนูญ) ให้เป็นเรื่องไร้สาระ อย่งไรก็
ตามที่เขาก่อตั้งศูนย์อำนาจใหม่ได้โดยควบ
คุมสถานการณ์ได้โดยไม่มีใครกล้าท้าทายอีก
ก็เท่ากับเป็นการสิ้นสุดแห่งยุคสังคมนิยม
ชาติความผิด ความถูก ความยุติธรรม และ
ยุติธรรมก็เกิดขึ้นมาอีก

ที่กล่าวมาแล้วเป็นความรู้ขั้นพื้นฐาน
ของบ่อเกิดของอำนาจทางการเมืองเมื่อเรา
เข้าใจขั้นนี้แล้วเราอาจวิเคราะห์พฤติกรรมใน
ทางการเมืองของไทยปัจจุบันเกี่ยวกับการ
เรียกร้องรัฐธรรมนูญได้ว่าเป็นอะไร คณะ
ปฏิวัติบรรพบุรุษของรัฐบาลชุดปัจจุบันให้

อำนาจมาโดยใช้สิทธิตามธรรมชาติ จะโดย
เล่ห์เหลี่ยมหรือโดยกำลัง หรือโดยสติปัญญา
ก็ตาม คณะปฏิวัติและรัฐบาลสามารถนำ
ทหาร ข้าราชการ และประชาชนจำนวนไม่
น้อยให้เป็นผู้สนับสนุนตัว หรือไม่ต่อต้านตัว
อย่างเปิดเผย (นอกจากผู้ก่อการร้าย)
สมาชิกรัฐสภาที่ดี กรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
ก็ด้อยอมรับเงินทำงานให้ตามคำสั่ง มีผลเท่า
กับยอมรับอำนาจอธิปไตยของศูนย์อำนาจใหญ่
ข้าราชการยังทำงานให้ตามปรกติก็มีผลเช่น
เดียวกัน สามัญชนผู้หนึ่งเฉยช้าย่อมเสีย
ภาษีให้รัฐก็เท่ากับยอมรับอำนาจใหม่จะโดย
ความสมัครใจหรือความกลัว เป็นคนละ เรื่อง
คนที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นลัทธิ การเมือง
ที่ก้าวหน้า (ซึ่งสมัยนี้มีมากขึ้นตามลำดับ)
ที่จริงมีสิทธิตาม ธรรมชาติไม่ยิ่งหย่อนกว่าผู้
ใช้อำนาจสูงสุด แต่แทนที่จะเรียกร้องในสิ่ง
ที่ต้องการด้วยกำลัง กลับใช้วิธีการสงบ แทน
ที่จะใช้กำลังจัดตั้งศูนย์อำนาจของตนเองแต่
กลับเรียกร้องเอาความมั่นคงสัญญาหรือ ความคาด
หมายจากศูนย์อำนาจกลุ่มอื่นซึ่งเท่ากับพวก
เขายอมรับอำนาจ ที่ตั้ง ขึ้นใหม่แล้วเพียงแต่
อยากได้ความคาดหมายว่าจะได้อย่างนั้นอย่าง
นั้นเพิ่มขึ้นความหวังที่จะได้รัฐธรรมนูญมีส่วน
ช่วยในการปลดอาวุธผู้เรียกร้องได้อยู่บ้าง
เขาลืมไปว่าความหวังของเขามีค่าแพงก็ต้อง
จ่ายเงินภาษีให้แก่ “สมาชิกรัฐสภา” แต่ละ

เดือนไม่น้อย สิ่งที่เขาอาจจะได้ขั้นแรกคือ
ความคาดหมาย ชั้นที่สองคือลม ๆ แล้ง ๆ
ในเมืองไทยคนใช้รัฐธรรมนูญไม่ใช่รัฐธรรมนูญ
ใช้คน รัฐธรรมนูญไม่เคย “ฆ่า” คนผิด
กติกา แต่คนผิดกติกายก “ฆ่า” รัฐธรรมนูญ
มาครั้งแล้วครั้งเล่า ทั้งนี้เพราะสิ่งศักดิ์
สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ล้วนแต่ได้รับอัญ
เชิญมาเป็นสักขีพยานในอารัมภบทของรัฐ
ธรรมนูญแล้วเกือบทุกฉบับ องค์สมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวผู้เป็นมิ่งขวัญของคนไทยก็ได้ถูกอ้าง
บารมีไปใช้ทุกครั้ง แต่ก็หามีความศักดิ์สิทธิ์
ไม่ชะรอยพิธีกรรมคงจะไม่ได้ทำพิธีบดเผา
ปีศาจก่อน อัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์กระมังหรือว่า
ศาลีตาสานายมีอายุไม่เคยได้รับเกียรติให้มี
ส่วนร่วมอยู่ด้วย ฉะนั้นถ้าผู้ถืออาชญา
สิทธิ์ต้องการให้รัฐธรรมนูญมีความยืนยงคง
ทน ก็หน้าที่จะอัญเชิญคนไทยมาช่วยกันเสก
น้ำมันให้ด้วย (ลงประชามติ) แทนที่จะ
อัญเชิญแต่พระเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากล
โลก ทั้งนี้เพราะพระเจ้าคงจะเบื่อแล้วที่ได้
รับเชิญมาพรมน้ำมันให้บ่อย ๆ อีกประการ
หนึ่งผู้ขึ้นรัฐธรรมนูญ(กรรมการร่างรัฐ
ธรรมนูญ) ให้คนเสกเป่านั้นจะต้องมีความสามารถ
ในการสรรหาคำพูดสั้น ๆ แต่ดันได้ เอาแบบ
ยอมให้รัฐประหารกันได้โดยไม่ผิดรัฐธรรมนูญ
ดีกว่า จะได้ไม่ต้องยกเลิกรัฐธรรมนูญ
กันบ่อย ๆ และที่จริงรัฐธรรมนูญควรจะ

บัญญัติแต่หลักกว้าง ๆ ไม่น่าจะให้ยากกว่า ๑๐ หน้ากระดาษพิมพ์ ถ้าจะทำงานกันจริง ๆ คนเดียวนั่งร่างไปกินเหล้าไป ควรจะใช้เวลาไม่เกิน ๑๐๐ ชั่วโมงให้เสมียนพิมพ์ เบื้องหลังดูบทหรือพลากรอีก ๒ ชั่วโมงเสนอไปมาระหว่างคณะกรรมการร่างกับผู้ถือคาบอาชญาสิทธิอีก ๑๐๐ ชั่วโมง ทำพิธีอัญเชิญพระเจ้าอีก ๑ วัน บอกกล่าวประชาชนอีก ๑ วัน ฯลฯ ในที่สุดจะให้รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรหรือไม่ให้ก็ได้ ถ้าไม่ให้ ในทางทฤษฎีเท่ากับรัฐาธิปัตย์

ใช้อำนาจตามธรรมชาติ คนอื่น ๆ ในอาณาจักรมีสิทธิตามธรรมชาติไม่ยิ่งหย่อนกว่าผู้อ้างอำนาจเป็นรัฐาธิปัตย์ แต่ถ้าให้ในลักษณะที่อัญเชิญ พระเจ้ามาพระมหามันตรัฐาธิปัตย์ก็ต้องปกครองโดยอาศัยอำนาจพระเจ้าต่อไปในที่สุด ถ้าให้โดยลอกให้ประชาชนมาลงมติ รัฐาธิปัตย์จะอ้างอำนาจของประชาชนได้อ้างว่าเป็นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยก็ได้ อย่างน้อยก็เป็นไปในทางทฤษฎี.

บทความรัฐธรรมนูญ

ธารอธิปไตย

ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร

หากเราจะอุปมาอำนาจของประชาชนเท่ากับน้ำ ธารอธิปไตยของชาติก็อุปมาธารน้ำหลายสายที่ไหลจากทั่วสารทิศลงสู่ลำน้ำสายใหญ่เจ้าพระยา ซึ่งกำลังสะสมพลังงานอยู่ทุกเมื่อเชอวัน อานุภาพของมันมีมากเพียงพอที่จะทำลาย รัศมี หรือรังสรรค์ทุกชีวิตบนผืนแผ่นดินได้เท่า ๆ กัน

ข้อที่น่าพิจารณาก็คือ เมื่อปริมาณน้ำมากขึ้นการส่งพลังงานเพิ่มขึ้น เช่น

หมึงมาจึงใจวางกันจะต้านทานไว้ได้หรือไม่
กร่อนเพราะการปลอมปนสัดส่วนของซีเมนต์
หรือเพราะการกินน้ำจืดเช่นเดียวกับโหฬาร
ของผู้รวมก่อสร้าง อนาคตจะเป็นอย่างไร
บรรดาสาขาน้ำที่ค้ำจุนทั้งหลายจะทานอยู่ได้
หรือไม่

เราอยากรู้เหมือนกันว่า เมื่อถึงฤดู
ธารน้ำหลาก กระแสน้ำเชี่ยวกราก นัก

สร้างเขื่อนจะอยู่ที่ไหนและตัดสินใจอย่างไร
เตรียมหนีเอาตัวรอด ปล่อยน้ำไหลเอ่อท่วม
ไปจนสุกฤทธิ์ของมัน หรือจะใช้ศิลปการ
ระบายอย่างไร การที่จะบนบานศาลกล่าวขอ
ให้ฝนหยุดตก น้ำหยุดไหล หรือวิงวอน
กระแสดลื่น ใต้น้ำไหลอย่างเป็นระเบียบคง
เป็นไปได้ อีกจะของบประมาณซ่อมแซม
ชุดคลองซอยใหม่ก็คงไม่ทันการณ์

แน่นอน ที่สุดหากเขื่อนมีโครงสร้างที่
มั่นคง มีคลองซอยแผ่หน้าใจไปทั่วถึง มีนาย
ช่างชลประทานที่ชาญฉลาดเราก็พอหวังได้
ว่าปริมาณและพลังน้ำที่สะสมไว้นั้น จะ
สามารถยังประโยชน์แก่ชีวิตมหาศาล โดย
สามารถนำไปผลิตกระแสไฟฟ้า เพื่อให้แสง
สว่างและความร้อน นำไปหล่อเลี้ยงผืนนาให้
ข้าวกล้าออกงาม ใช้เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงกุ้ง
หอย ปู ปลา และเส้นทางสัญจรไปมาเพื่อ
การค้าพาณิชได้เอนกอนันต์ หรืออย่างน้อย
ที่สุดก็สามารถบรรเทาความเสียหายอันเนื่อง

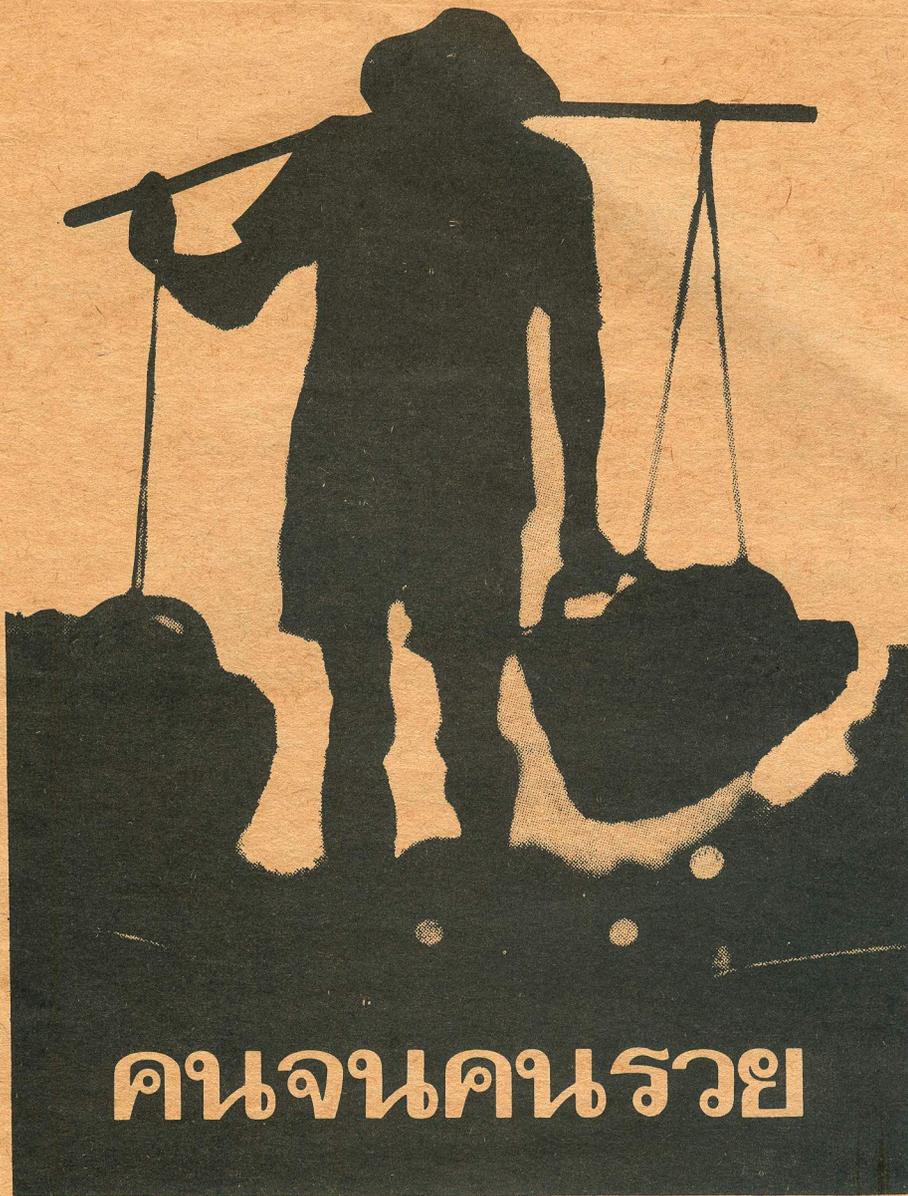

จากมหาอุทกภัยได้

ปัญหาที่น่าคิดก็คือ รัฐบาลรู้คุณค่า
ของน้ำแต่ละหยดเพียงใด มีความเชื่อมั่นใน
ประชาชนหรือไม่ หรือจะของบประมาณ
ซ่อมแซมเขื่อนทุกปีไป และเป็นเวลานาน
อีกเท่าใด

ประเทศไทยเป็นของชาวไทยทุกคน
ชาวไทยทุกคนมีสิทธิที่จะรักและภาคภูมิใจ
อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย
ปวงชนชาวไทยมีสิทธิที่จะกำหนดรูปแบบ
และเลือกรัฐบาลของตนเอง รัฐธรรมนูญ
คือกติกาการปกครองของชาติ รัฐธรรมนูญ
เป็นหลักชีวิตของประชาชน แต่อันิจา
ประเทศชาติขาดรัฐธรรมนูญ ประชาชน
ขาดอธิปไตย อนาคตของปวงชนชาวไทยอยู่
ในมือคนกลุ่มเดียว เมื่ออากาศปราศจาก
เสรีภาพ ในน้ำขาดน้ำใจ บนผืนปฐพีไร้ที่
อาศัย เราจะขังตัวเองเพื่ออะไร ประชาชน

คนจนคนรวย

คนจนคนรวย
ประสาร มฤคพิทักษ์

ภายใต้ระบอบการปกครองที่รัฐบาล
อยู่คนละข้างกับประชาชน ในยุคที่ทหารแผ่
อาณาจักรอย่างไพศาล ในสมัยที่ผู้บริหาร
ประเทศไม่ถือธรรมเป็นอำนาจ แต่ถืออำนาจ
เป็นธรรม ในขณะที่กฎหมายไม่ได้รับความ

เคารพจากคนบางหมู่ บางเหล่า ในเวลาที่
สภาพบ้านเมืองเป็นเรื่องของมือใครยาวสาว
ได้สาวเอา และในยุคสมัยที่ชาติปราศจาก
กติกาทหารการเมือง ย่อมปรากฏความแตก
ต่างอยู่โดยทั่วไป ความแตกต่างที่เห็นได้ชัด

ที่สุดคือความแตกต่างระหว่างคนจนกับคน
รวย คนมีวาสนากับคนไม่มีวาสนา คนมี
ฐานะกับคนไม่มีฐานะ ความแตกต่างนี้เอง
ที่เป็นตัวทำลายความสำคัญของสามัคคีธรรม
นำมาซึ่งความแตกแยก ความร้าวฉานใน
จิตใจของผู้คน และยังเป็นสิ่งทำลายศรัทธา
ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้สูญสิ้น ไป
ด้วย

ในสังคมเสรี นอกเหนือจากระบบ
การเมืองการปกครองแล้ว เศรษฐกิจส่วน
บุคคลยังเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของการดำ-
เนินชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในประเทศ

การศึกษา เด็กที่เกิดในคฤหาสน์ย่าน
สุขุมวิท ย่อมได้รับการฟูมฟักเลี้ยงดูอย่างดี
โตขึ้นมาหน่อยได้เข้าโรงเรียนอนุบาล เข้า
โรงเรียนสาธิตชั้นดีมีอุปกรณ์การเรียนพร้อม
มีครูระดับปริญญาเป็นผู้สอน สติปัญญาย่อม
เติบโตไปไต่รวดเร็ว อย่างน้อย ๆ ก็ได้ชั้น
ปริญญา ขณะที่ลูกนายตำรวจสีทา แห่ง
หมู่บ้านอีสาน จะให้เรียนจบชั้นประถมสี่ก็
ยากเหลือหลาย เพราะจะหวังอะไรนากับ
โรงเรียนที่มีครูคนเดียวกับนักเรียนนับร้อย
อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่มี จึงต้องเรียน
ไปตามยถากรรม ดังนั้นถ้าเด็กที่เกิดมาจน
กลายเป็นนักเลงอันธพาล เป็นหัวขโมย
เป็นนักการพนัน ควรหรือที่จะโทษว่าเป็น

ความผิดของเด็ก ควรหรือที่จะโทษว่าพ่อ
แม่ไม่สั่งสอน อะไรเล่าที่เป็นเครื่องกำหนด
ฐานะทางการศึกษา เงินหรือมิใช่

ทางบริการสาธารณะ ไม่ต้องคูณ
ไกล ในเมืองหลวงนี้เอง ภาพที่เห็นตำตา
บนท้องถนน คือภาพรถเก๋งคันยาวงามติด
เครื่องปรับอากาศ มีคนขับคนหนึ่งกับคน
นั่งเบาะหลังอีกคนหนึ่ง ขณะเดียวกันบนรถ
ประจำทาง คนโดยสารเบียดเสียดกัน ห้อย
โหนราวกับยัดทะนาน รถโดยสารกินเนื้อที่
ถนนมากกว่ารถเก๋งเล็กน้อย แต่นำคนไปสู่
ที่หมายได้คราวละมาก ๆ ส่วนรถเก๋งนั้น
นอกจากจะกินเนื้อที่ถนนอย่างไม่ไต่ตราส่วน
กับจำนวนคนที่นั่งในรถแล้ว เครื่องปรับ
อากาศยังขับเอาอากาศเสียออกมาทำลายสุข-
ภาพของคนนั่งรถเม็ต์และคนเดินถนนอีก
ด้วย ขณะเดียวกัน ก็สูดเอาอากาศดีจาก
ภายนอกเข้าไปข้างใน จนคนนั่งหนาวจน
ต้องใส่เสื้อนอก ไม่ใช่จำนวนอันมากมาย
ของรถเก๋งดอกหรือ ที่สร้างปัญหาจราจรใน
เมืองหลวงปัจจุบัน

เงินอีกนั่นเองที่ทำให้คนมีเงินซื้อรถ
เก๋ง

ทางด้านสาธารณสุข ก็ปรากฏ
ว่า โรงพยาบาลหลายแห่งต้อนรับเฉพาะคน
รวยเท่านั้น ดังโรงพยาบาลรามธิบดีเป็นต้น
ส่วนโรงพยาบาลอื่น ๆ นั้น คนจนได้รับการ

รักษาตามยถากรรม จึงมีศัพท์เรียกว่าคนไข้
อนรธา เตียงอนรธา ห้องอนรธา ส่วนคน
รายนี้น้อย่าห่วงเลย ห้องพิเศษ ยาพิเศษ
พยาบาลปรนนิบัติพิเศษ ไม่หนักหนาจริง ๆ
ก็หายป่วยในเร็ววัน คนจนนั้นถ้าป่วยถึงต้อง
เข้าโรงพยาบาล อาจตายเพราะไม่มีค่ารักษา
พยาบาล ไม่ต้องดูอื่นไกล คนจนนั้นเพียง
ทำบัตรผู้ป่วยก็กินเวลาตั้งครึ่งก่อนวันเข้าไป
แล้ว ขณะที่นายกรัฐมนตรีของประเทศมี
แพทย์ประจำตัวเรียกใช้ได้ทุกเมื่อ ท่านไม่
เคยไปเข้าคิวทำบัตรผู้ป่วยที่โรงพยาบาลแห่ง
ไหน

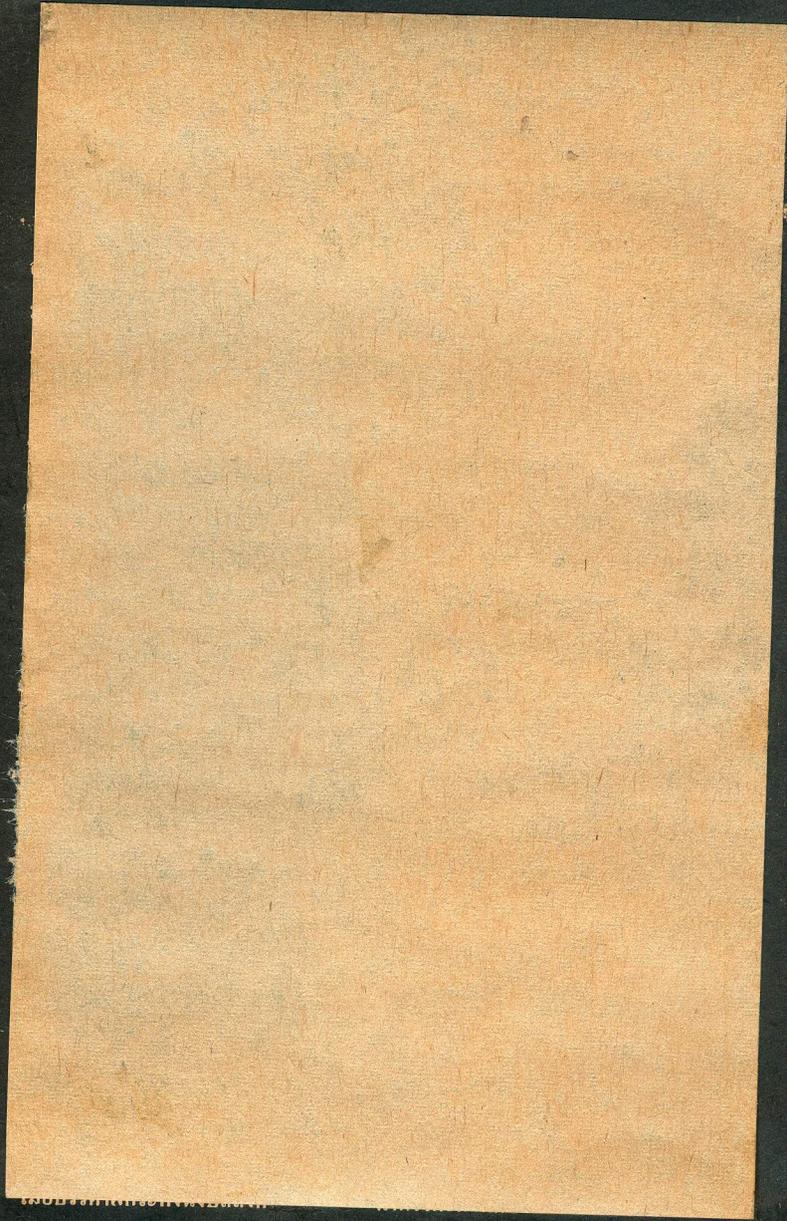
ทางกฎหมาย เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป
ว่า กฎหมายยกเว้นการบังคับใช้กับคนบาง
หมู่บางเหล่า ใครมีวาสนาสูง กฎหมายไม่
แตะต้องแม้จะฝ่าฝืนกฎหมาย ใครตกอับ
สิ้นวาสนา หรือเป็นคนเดินดินธรรมดา ถึง
กับจะเอาเป็นเอาตาย เมื่อทหารพั่งบ้อมยาม
ตำรวจ รองนายกรัฐมนตรีบอกว่าลืมเสียเด็ก
ความหลัง ขณะที่ประชาชน ๘ คนไปร่วม
เดินขบวนพร้อมแก่นักศึกษา เพียงส่งเสียง
ตะโกนดังหน่อย จับเข้าคุกตั้งข้อหาทำลาย
ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง คณะรัฐ
ประหาร ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ เลิกล้ม
รัฐธรรมนูญอันเป็นหลักกฎหมายสูงสุดของ
ชาติ ไม่เป็นผิด ขณะที่อดีต ๓ ส.ส. ต่อสู้
อย่างเต็มที่ โจรขโมยทรัพย์สาธารณะต้อง

รับโทษจำคุก ๗-๑๐ ปี นายทหารตำรวจ
ไปล่าสัตว์ ทำพาหนะราชการเสียหาย เจ้า
นายชั้นเหนือขึ้นไปแสนจะพยายามปกป้อง
จนน่ารังเกียจ ขณะที่คนเดินดินถ้าห้อยโหน
ที่บันไดรถเมล์จะต้องถูกปรับ ๑,๐๐๐ บาท

สังคมเราก่อนนี้จึงเป็นสังคมแบ่งคน
แบ่งชั้นคนให้คนกลุ่มน้อยเป็นผู้อภิสิทธิ์
แต่คนกลุ่มใหญ่ไร้สิทธิ หรือถ้าจะมีสิทธิก็
ไม่สามารถจะก้าวมาสู่วิตดีกว่าได้ ถ้าไม่
มีเงิน อภิสิทธิ์ชนจึงปรากฏอยู่ทั่วไป คน
กลุ่มนี้มีเงิน มีอำนาจ มีพวกพ้อง จึงใช้
สิ่งเหล่านี้ไปในทางอำนวยประโยชน์ส่วน
ตนถ่ายเดียว การปฏิบัติเช่นนั้นจะโดยตั้งใจ
หรือไม่ตั้งใจก็ตาม นับว่าเป็นโทษต่อ
สามัญชน ต่อคนจนด้วย เขาอาจจะอ้างว่า
สมบัติดี อำนาจก็ดี ล้วนได้มาด้วยการ
ขวนขวาย ด้วยความฉลาด แต่เขาอาจจะ
ลืมไปเหมือนกันว่า สมบัติหรืออำนาจนั้น
ส่วนใหญ่มาจากเล่ห์เพทุบาย หรือสิทธิ
พิเศษต่างๆ ที่มีอยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ใน
สังคมที่อภิสิทธิ์ชนยังคงสิทธิพิเศษของ
ตนไว้ได้อย่างมั่นคง ในสังคมที่คนรวยเพิ่มพูน
ความร่ำรวยยิ่งขึ้นทุก ๆ ทาง ในสังคมที่
คนจน แม้แต่จะดำรงความจนของตนให้อยู่
ในระดับเดิม ยังเป็นเรื่องยาก กลับมีแต่
จะยากจนลึกลงไปอีก ดังเช่นสังคมไทย
ที่เจอกับ วิกฤติจะเกิดขึ้นได้อย่างไรกัน.

บทกวี

ตำนานลึงขุมเม็ด

ธรรมรักษ์ สิริมิตรกุล

สัมภาษณ์ Dr. K. K. K.

การเมืองไทย ๒๕๑๖ กับ ก๊กกฤษณ์ ปราโมช

ถาม : “ในระยะเวลากลางปีที่แล้วมา มีเหตุการณ์ทางการเมืองหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการตื่นตัวทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาและประชาชน ในอันที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง เช่น การเดินขบวนเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เป็นต้น แต่ในเวลาเดียวกัน ประชาชนทั่วไปก็ยังสงสัยในเจตนารมณ์ของผู้มีอำนาจทางการเมืองในปัจจุบันที่จะหยิบยื่นอำนาจที่แท้จริงคืนกลับมาสู่ประชาชน ผู้มีอำนาจทางการเมืองไทย

เราจะเห็นคุณค่าของประชาธิปไตย ก็ต่อเมื่อฐานอำนาจของตัวเองกำลังสั่นคลอน จึงต้องหันมาพึ่งประชาชน อยากจะทราบว่าอาจารย์มีความคิดเห็นอย่างไรในประเด็นปัญหา”

ม.ร.ว. กฤษณ์ ปราโมช :

“ผมเองก็เห็นใจคนที่คิดอย่างนั้น แต่ผมเองไม่นึกหรอกว่า ผู้ปกครองแผ่นดินในระยะนี้จะถึงกลับเห็นแก่หน้าที่และอำนาจยึดตำแหน่งกับประโยชน์ส่วนตัวเพียง

อย่างเดียว ผมเข้าใจว่าผู้ที่ปกครองแผ่นดิน
ในปัจจุบัน มีความรักชาติมีเจตนาดีต่อบ้าน
เมือง แต่วิธีการปกครองบ้านเมืองไม่ตรง
กับที่เราเข้าใจตามระบอบประชาธิปไตย
ส่วนการเรียกร้องต่าง ๆ ให้มีรัฐธรรมนูญ
หรือประชาธิปไตยก็ดี ผมเข้าใจว่ามันเป็น
ความรู้สึกนึกคิดของคนไทยทั่วไป ในความ
จริงเกี่ยวกับเมืองไทยมากกว่าแต่ก่อน **เมือง
ไทยเราในระยะนี้ มันเกิดเป็นวงกลม
บนสองวงกลม วงกลมใหญ่หมายถึง
ประชาชนทั่วไป วงกลมเล็กนหมายถึง
ถึงราชการทั่วไป วงกลมสองวงกลมนี้
มันเกิดเป็นคนละวงกลม แล้วยกห่างกัน
ออกไปทุกที คือพูดได้ว่าวงกลมข้าราชการ
ทุกวันนี เข้าไม่ถึงประชาชน ประ
ชาชนอยู่ห่างไกลไม่มีทางเข้าไปเกี่ยว
ข้องกับราชการ วงกลมข้าราชการก็ทำ
งานโดยไม่เกี่ยวข้องกับประชาชน ผม
ว่าข้าราชการทุกคนก็คงจะหวังดีต่อบ้าน
เมือง แต่ที่เห็นการกระทำใด ๆ โดยความ
เห็นดีเห็นชอบโดยตัวเอง ไม่ฟังเสียง
คนส่วนใหญ่ว่าเขาต้องการอะไรนั้น ก็
ย่อมจะไม่เป็นที่พอใจของคนส่วนใหญ่
คือคนไทยที่เป็นประชาชนทั่วประเทศเวลานี้
ไม่มีสิทธิในการตัดสินใจในโชคชะตาของตน
เอง สิทธิขาดที่จะตัดสินใจนี้ไปอยู่ในวงราชการ
ตั้งแต่ท่านที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี**

มนตรีลงมาจนถึงข้าราชการอื่น ๆ เมื่อเป็น
เช่นนี้ และคนไทยทั่ว ๆ ไปก็รู้สึกในความ
จริงเช่นนี้ ก็เป็นธรรมดาที่จะเรียกร้องหา
ระบอบหรือวิถีทางใด ๆ ที่ประชาชนส่วนใหญ่
ได้มีสิทธิในการตัดสินใจในโชคชะตา
ของตัวเอง และของบ้านเมือง และขอสิทธิ
ที่จะเรียกร้องในสิ่งที่เขาต้องการ ซึ่งเวลานี้
มันไม่รู้กัน ราชการก็ทำของราชการไป
โดยที่เกือบไม่รู้ว่าประชาชนต้องการอะไร
และการจะตัดสินใจจะทำอะไรให้ประชาชน
นั้น ประชาชนก็มีผู้ตัดสินใจ การที่มีคนอื่น
มาตัดสินใจให้ ก็อาจจะมึะไรผิดพลาดล้ม
เหลวอยู่มากมายเหลือเกิน ผมคิดว่ามันเป็น
เช่นนี้มากกว่า จึงมีการเรียกร้องมากขึ้น”

ถาม : “ในสมัยก่อนอาจพูดได้ว่า เมื่อ
เริ่มมีรัฐธรรมนูญขึ้นมา ก็จะมาตามมาด้วยการ
เลือกตั้ง แล้วท้ายที่สุดรัฐสภาที่ล้มเหลว
ทหารก็ทำการปฏิวัติ ในสมัยปัจจุบันประชา
ชนได้แสดงออกให้เห็นถึงความรู้สึกที่ตื่นตัว
และความสำนึกทางการเมือง โดยปรากฏ
ออกมาในภูมิการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ประ
กอบกับเหตุการณ์อื่น ๆ เช่น การนัดหยุด
งานของกรรมกรที่เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้จะเป็น
นิมิตที่ดีทำให้ การเมืองไทย หลุดพ้นรูปแบบ
เก่า ๆ ไปได้หรือไม่”

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ : “รับตรงๆ ว่า ผมยังมองไม่เห็น อย่างสมัยหนึ่ง เรามีรัฐธรรมนูญราษฎรเลือกตั้งผู้แทนขึ้นมา แต่สมาชิกสภาผู้แทนที่ได้รับเลือกเข้ามาแล้ว แทนที่จะมาทำตัวเป็นสายโยงระหว่างวงกลมประชาชนกับวงกลมราชการ กลับพยายามคืนวันที่จะเข้ามาอยู่ในวงกลมราชการเสียเอง ซึ่งก็จะห่างวงกลมประชาชนออกไปอีก มันถึงได้ล้มเหลวมาเรื่อย ผมเห็นว่าความจริงเรื่องวงกลมสองวงกลมต่อกันไม่ถึง ซึ่งแต่ก่อนเราไม่ค่อยจะรู้จักกันนัก และคิดอยู่ว่ามีทางที่จะเชื่อมโยงกันได้นั้น ปัจจุบันนี้เราเห็นแล้วว่าไม่มีทาง นับวันวงกลมทั้งสองวงจะห่างกันออกไป สำหรับการเรียกร้องของนิสิตนักศึกษาและประชาชนนั้นอยู่ที่ว่าเมื่อเรียกร้องกันแล้ว ประชาชนและนิสิตนักศึกษาจะทำอย่างไร ถ้าเรียกร้องแล้วเกิดสำเร็จขึ้นมา มีอำนาจ และสัมเสียดังมากขึ้น อาจจะมีผลต่อตัวบุคคลเข้าไปอยู่ในวงกลมราชการเสียเองก็ได้อีกเหมือนกัน”

ถาม : “การที่ประชาชนคนไทยมีความสำนึก และการตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้นมากกว่าแต่ก่อน ตัวอย่างของการนัดหยุดงานของกรรมกร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาบทบาทของประชาชนในทางการเมืองให้สูงขึ้นได้หรือไม่ ที่ประชาชนจะรวมกลุ่ม

รวมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพล หรือแม้แต่เป็นพื้นฐานสนับสนุนและรองรับพรรคการเมือง”

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ : “สำหรับการนัดหยุดงานของกรรมกรในขณะนี้ สาเหตุนี้ผมเห็นว่ามาจาก พรบ. แรงงานที่เปิดสิทธิให้กรรมกรนัดหยุดงานได้ เพื่อสิทธิอันพึงได้ของเขา คือค่าจ้างในอัตราที่สมควร ตลอดจนสวัสดิการต่าง ๆ เพราะแต่ก่อนคนงานไม่มีสิทธินัดหยุดงาน ถึงจะหยุดงาน ทางการก็มองเป็นผิด นายจ้างก็อาจจะไล่ออกจากงาน เมื่อกรรมกรเรียกร้องกัน และเกิดความพอใจแลเห็นประโยชน์ จากการที่ตัวเองได้ใช้สิทธิ มันก็เป็นการนำไปสู่ความรู้สึกรับผิดชอบทางการเมือง ส่วนการที่จะรวมตัวเป็นพรรคการเมืองหรือไม่นั้นผมยังมองไม่เห็น

ถาม “รัฐธรรมนูญของเราที่แล้วมามากได้รับการตีความแคบๆ เพียงหมายถึงการที่มีรัฐสภาเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างวงกลมประชาชน และวงกลมราชการ การปฏิวัติทุกครั้งจะอ้างข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญในแง่ที่สภาผู้แทนสร้างความยุ่งยากขึ้น เรามักจะมองข้ามสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญอีกด้านหนึ่งที่จะทำหน้าที่เชื่อมโยงวงกลมสองวงนั้น ในแง่ที่ประชาชนมีโอกาสใช้สิทธิ

เสรีภาพ ในการพูด เขียน และโฆษณา หรือ แม้แต่สิทธิในการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ต้องผ่านสถาบันรัฐสภา”

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ : “ความพยายามที่จะเชื่อมโยงวงกลมประชาชนและวงกลมราชการนั้น แต่ก่อนเราไม่ได้คิดกัน ทางฝ่ายราชการก็คิดแต่เพียงจะได้ความสะดวกในการบริหาร ต้องการเสียงในสภาฯ จะได้บริหารได้อย่างราบรื่น แต่เมื่อหาเสียงในสภาฯ ไม่ได้ก็เกิดปฏิกิริยาขึ้น วงกลมข้าราชการนั้น อย่างนี้กว่าหวังร้ายหวังดีเหมือนกัน แต่เมื่อเป็นวงกลมราชการ ย่อมไม่พอใจในเสียงคัดค้าน เสียงที่เห็นแตกต่าง เพราะฉะนั้นเมื่อมีสภาผู้แทนราษฎรขึ้น ก็จะมีเสียงคัดค้าน มีเรื่องโต้แย้ง วงกลมราชการเองเริ่มไม่พอใจ แต่ว่าผู้แทนที่คัดค้านไม่เป็นสาเหตุให้เกิดปฏิกิริยา ผู้แทนฝ่ายรัฐบาลเองนั้นแหละที่เป็นเหตุ ส.ส. ฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้ประสงค์จะเข้าวงกลมราชการ และเมื่อเข้าไปแล้วก็เรียกร้องตำแหน่ง เงินทองอะไรมากมาย ทำย่ำที่สุดวงกลมราชการก็หัวไม่ไหว จึงนำไปสู่การปฏิกิริยา”

ถาม : “การที่สังคมไทยเกิดปัญหาวงกลมสองวงไม่เชื่อมโยงกัน หลักเกณฑ์การแก้ไขนั้น จะอยู่ที่ว่าหาทางเชื่อมโยงวงกลม

ทั้งสอง หรือการแก้ไขนั้นอยู่ที่วงกลมใหญ่ กลืนวงกลมเล็ก หรือวงกลมเล็กขยายตัวใหญ่ขึ้นเพื่อกลืนวงกลมใหญ่”

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ : “ถ้าวงกลมใหญ่ กลืนวงกลมเล็ก เราก็จะได้ระบบราชการที่เป็นเครื่องมือของประชาชน และรับใช้ประชาชน แต่ถ้าวงกลมเล็กขยายตัวออกไปจนกลืนวงกลมใหญ่ บ้านเมืองจะมีแต่ราชการ สิทธิเสรีภาพจะน้อยลง มันก็จะไปหมด และจะมีคน ๒-๓ คนเท่านั้นเป็นผู้ตัดสินใจ ดังนั้นปัญหาอยู่ที่ว่า ควรจะตีวงกลมเล็กให้แตก ให้มันไม่มีวงกลมให้มันเป็นหน่วยราชการที่เข้าถึงประชาชน ความจริงแล้วควรจะต้องตีวงกลมทั้งสองวงให้แตก เพื่อมิให้ต่างคนต่างอยู่”

ถาม : “ในสมัยที่แล้ว ๆ มา สถาบันผู้แทนราษฎรก็ทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ที่จะเป็นตัวเชื่อมโยงวงกลมทั้งสองวงนั้น ทำอย่างไรที่จะให้รัฐธรรมนูญเป็นตัวทำลายวงกลมทั้งสองวงให้แตกออกไป”

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ : “ผมเห็นว่าการมีรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการตีวงกลมสองวงนั้นให้แตกออกไปแล้ว ถ้าทุกฝ่ายปฏิบัติตามสัทธิของรัฐธรรมนูญโดยแท้จริง แต่มันก็ไม่แน่นอนเสมอไป ผู้แทนที่ได้รับเลือกเข้ามาจะเข้าใจปัญหาเหล่านี้ หรือมันเป็นนิสัย

ของคนไทยที่ชอบเข้าวังกลมราชการ”

ถาม : “อาจารย์พอจะมีความหวังหรือไม่ครับว่า สภาพทางการเมืองของสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างวงกลมสองวงนั้นจะมีทิศทางที่ดีในอนาคต”

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ : “ผมเป็นคนต้องการการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีของบ้านเมืองแต่ละขณะเดียวกัน ไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงที่ใช้ความรุนแรง เปลี่ยนนั้นเราต้องเปลี่ยนแต่ต้องเป็นไปโดยสันติวิธี โดยหลีกเลี่ยงการรบราฆ่าฟันกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความแตกร้าง ในหลวงรัชการที่ ๕ ท่านเลิกทาส ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ก็ดำเนินสำเร็จโดยสันติวิธี ย้อนกลับมาพูดถึงวงกลมสองวง ถ้าหากว่าวงกลมสองวงไม่สามารถทำลายเสียได้ มันจะเกิดการกระทบกระทั่งกันอย่างรุนแรง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ซึ่งไม่มีใครต้องการ เพราะฉะนั้นทางที่จะแก้ปัญหาก็ต้องหลีกเลี่ยงการปะทะกันอย่างรุนแรง ก็ต้องมีรัฐธรรมนูญไว้เป็นเครื่องระงับความรุนแรง แต่ทุกคนต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติและสปีริตของรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่มีรัฐธรรมนูญไว้เลี้ยง”

ถาม : “ในสมัยที่มีรัฐธรรมนูญ บัญ-

ขาดแย้งระหว่างตัวแทนของวงกลมประชาชน และวงกลมราชการ ก็คือปัญหาว่าอำนาจที่แท้จริงควรจะอยู่ในสถาบันใด ฝ่ายวงกลมราชการก็พยายามรักษาอำนาจตัวเอง โดยการคงไว้ ซึ่งรัฐธรรมนูญที่สร้างเสถียรภาพให้รัฐบาล โดยการรักษาระบบสภาฯ แต่งตั้ง ส่วนตัวแทนของประชาชนนั้นก็พยายามเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ผู้แทนราษฎรมีอำนาจอย่างแท้จริง ดังนั้นความเหมาะสมที่ทั้งสองฝ่ายควรจะตกลงกันนั้นควรจะอยู่ ณ. ที่จุดใด”

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ : “สำหรับเรื่องรัฐสภานั้น ผมเห็นว่าเมืองไทยไม่ควรจะมี ๒ สภาฯ มีสภาฯ ที่ราษฎรเลือกตั้งก็พอเพียงแล้ว หลักของการมี ๒ สภาฯ ก็เพื่อให้สภาสูงเป็นเครื่องเตือนสติสำหรับเอาไว้อุ่นกรองมติของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งอาจจะผิดพลาด หรือรุนแรงเกินไป อย่างน้อยก็เพื่อไว้หักท้วง อาจจะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศที่ประชาชนทั่วไปมีนิสัยรุนแรงชอบทำลายล้างผลาญ แต่คนไทยไม่ใช่คนอย่างนั้น คนไทยเป็นคนที่รักความสามัคคีไม่ประสงค์จะให้มีการแตกแยก ถ้าเราไว้ใจประชาชน เราถือเอาผู้แทนที่ประชาชนเลือกตั้งมากี่พอแล้ว เราก็จะต้องเชื่อถือมติของผู้แทนประชาชนเป็นมติที่น่าเชื่อถือได้โดยไม่ต้องมีการกลั่นกรองอีกแล้ว.”

บทความการเมือง

ช่วงแห่งการปฏิวัติ

ส. ศิวรักษ์

ข้อเขียนนี้เป็นบันทึกความรู้สึกและประสบการณ์ส่วนตัวที่ข้าพเจ้าเคยเผชิญมา กับสิ่งซึ่งเรียกว่า **ปฏิวัติ** ตัวเอง

แท้ที่จริง การที่รัฐบาลประกาศล้มตัวเอง แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นคณะปฏิวัติ เพิ่งเคยเห็นมีมาสองครั้งเท่านั้นเอง ครั้งแรกเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ **ปฏิวัติ** ใน พ.ศ. ๒๕๐๑ นั้น ข้าพเจ้าเพิ่งเรียนหนังสือจบจากมหาวิทยาลัยในประเทศไทยอังกฤษ ต้องการมาเยี่ยมบ้านเพียงชั่วคราว มาเจอประกาศทำนองนั้นเข้า ก็รู้สึกขุ่นแค้นเศร้า แต่ไม่ได้เอาจริงเอาจังอะไร เพราะยังมองไม่เห็นปัญหาอะไรแจ่มชัดและมีได้คิดจะอยู่ในประเทศนี้ช้านานนัก ยังจำได้ว่าก่อนหน้าการ **ปฏิวัติ** ไม่กี่วัน มีคนชวนไปฟังคำอภิปรายของดาราไฮค์ปาร์คที่สนามหลวง ข้าพเจ้าผลัดเขา เขาว่าถ้าสภาถูกยุบเสียจะอดฟังหนา ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าเขาจะทำอะไรบ้าๆ ได้ง่ายๆ เช่นนั้น แต่แล้วเขาก็ทำได้จริงๆ ความจริงข้าพเจ้าชวนน้องชายไว้ให้ไปเยี่ยมญาติที่นครปฐมด้วยกัน พอได้ยิน

วิทยุประกาศการ **ปฏิวัติ** น้องซึ่งเป็นทหารเรือ ก็เลยบอกว่าไปไม่ได้เสียแล้ว เขาสั่งเตรียมพร้อม ต้องกลับกรมกองเจ้าสังกัด หลังจากนั้น ข้าพเจ้ามีโอกาสดำเนินบ้านนักการเมืองชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่ง ซึ่งเคยเป็นรองนายกรัฐมนตรีมาสมัยหนึ่งด้วย ท่านเล่าว่าท่านได้รับทาบทามให้เป็นสมาชิกสภาปฏิวัติรัฐธรรมนูญ ข้าพเจ้าถามท่านว่าท่านรับเป็นให้เขาใหม่ ท่านบอกว่าต้องรับ เพราะถ้าไม่รับ ดีไม่ดีเขาหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ จะไปกันใหญ่ อีกท่านหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าเคารพมากก็บอกว่าท่านเกือบได้เป็นสมาชิกสภาตั้งกล่าวอยู่แล้ว หากท่านไปเขียนหนังสือขึ้นเล่มหนึ่ง ซึ่งไม่เป็นที่ถูกใจหัวหน้าคณะปฏิวัติเข้า เป็นอันข้าพเจ้าได้บทเรียนว่าการปฏิวัตินี้ดีจริง จะให้ใครเป็นศัตรูก็ได้ จะให้ใครเป็นมิตรก็ได้ และผลดีปรากฏชัดว่าผู้ที่ปกครองรัฐในเวลานั้น ใช้อำนาจจากการปฏิวัติขจัดฝ่ายตรงกันข้าม และผู้ที่ตัวและลูกน้องของตัวรังเกียจ จนเกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีอิสรชนฝ่ายตรงกันข้ามเหลืออยู่อย่าง

กล้าหาญอีกเลย นิสัยมีภัยอย่างไร ข้าพเจ้า
จะไม่ขอสาธยายในที่นี้ แต่ก็ขอยืนยันว่าข้อ
เสียอันนี้มีโทษอย่างมหันต์ อันคนส่วนใหญ่
ยังรับทราบกันได้อย่างไม่เพียงพอ

แง่ดีของการปฏิวัติคราวนี้คือมีความ
กิดความอ่านอย่างจริงจังที่จะระดมคนในชาติ
จากหลาย ๆ ฝ่าย ที่พอจะเข้ากันได้ ให้มา
ร่วมมือกัน **พัฒนา** ประเทศ แม้การ **พัฒนา**
นั้น จะมีกลไลบายและความฉ้อฉลแฝงอยู่ด้วย
แต่ในระยะแรก ก็ยังมองไม่เห็น เท่าไรนัก
ท่านผู้ใหญ่ที่ข้าพเจ้าเอ่ยถึงแต่แรกนี้เองก็ได้
รับทราบทามให้รับตำแหน่งทางการเมือง ชั้น
แรกในระดับรัฐมนตรีและต่อมาระดับปลัด
บัญชาการ หากท่านปฏิเสธโดยเด็ดขาด
ข้าพเจ้ายังจำได้ว่าพระราชอาณัติผู้ใหญ่รูป
หนึ่งถามท่านขึ้นในเรื่องนี้ ท่านตอบว่าท่าน
ขอรับแต่ตำแหน่งทูตชเรตรีเคียงเท่านั้นเพราะ
จะได้อยู่ห่างศูนย์แห่งอำนาจออกไป แม้เมื่อ
ท่านไปเป็นเอกอัครราชทูตอยู่ที่เยอรมัน
หลังจากการเจรจาทางการค้าครั้งสำคัญคราว
หนึ่ง ท่านเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าการเจรจาได้
ผลดีมาก ท่านเสนอแนะไปทางกรุงเทพ ฯ
ให้ตกลงกับบริษัทการค้าที่เวลานั้น แต่แล้ว
ท่านก็ถอนใจ ท่านว่าถ้าบริษัทญี่ปุ่นเอาสินบน
ไปวิ่งทางเมืองไทย แล้วละก็ ไหนเลย
ทางโน้นจะยินดีรับฟังข้อเสนอแนะของท่าน

นี้ก็เป็นอุทาหรณ์ประการหนึ่งที่ยืนยันว่าลัทธิ
แห่งความฉ้อฉลได้ก่อตัวขึ้นอย่างหนาแน่น
เพียงใด ยิ่งถึงสมัยนี้ด้วยแล้ว ลัทธินี้รุกหน้า
ไปถึงไหน ก็ขออย่าให้ข้าพเจ้าต้องเอ่ยถึง
เลย

ท่านผู้เฒ่าเองเคยปรารภกับข้าพเจ้าว่า
ท่านเคยไม่เชื่อเมื่อมีการเอ่ยขึ้นว่ารัฐมนตรี
บางคนโกงกันเป็นล้าน ๆ สมัยท่านมีคนหนึ่ง
สองคน ที่โกงเป็นเรือนแสน ก็ถือกระฉ่อน
แล้ว ท่านเอ่ยชื่อคนโกงให้ข้าพเจ้าฟังด้วย
แต่แล้วท่านก็ต้องยอมรับว่า สมัยหลัง ๆ นี้อะไร
การโกงกันได้มากจริง

ที่ว่ามานี้เป็นเรื่องการรับรู้ของข้าพเจ้า
เกี่ยวกับการปฏิวัติ ของ จอมพล สฤษดิ์
ธนะรัชต์ ข้าพเจ้าชมคน ๆ นี้ที่สามารถหากคน
ที่มีฝีมือเข้าไปไว้ได้มาก แม้จะกำจัดฝ่ายตรง
กันข้ามอย่างปราศจากหิริโอตปิปะใด ๆ ก็ตาม
ข้าพเจ้าชมเขา ที่เขาคัดสินใจได้อย่าง
แน่วแน่ว่าจะตั้งหางเสือเรือไปทางไหน
แม้แนวที่เขามุ่งไปจะไปสู่หายนภัยก็ตาม
กล่าวคือ ทางด้านภายนอก ได้กลายเป็น
ดำเนินนโยบายให้ไปอยู่ใต้ฉาของสหรัฐ
อเมริกายังมากเกินไป นโยบายภายใน ก็
เป็นฉวเปิดโอกาสให้คนรวยเอาเปรียบคน
จนอย่างมากเกินไป กบมีการเพิ่มวัตถุนิยม
ทำลายทรัพย์สินกรรมชาติ และทำลาย

วัฒนธรรมพื้นบ้านต่าง ๆ ในนามของการพัฒนา ก็มีการเอาเร้าเอาเปรียบคนกลุ่มน้อย และปราบปรามคนที่มุ่งความเป็นธรรมหรือคนที่สนใจการเมืองในรูปแบบประชาธิปไตย ในข้อหาว่าพวกนี้เป็นคอมมิวนิสต์ หรือนัยหนึ่งการปฏิวัติครั้งนั้นได้เน้นไปที่ระบบราชการ ซึ่งอยู่เหนือราษฎรอยู่แล้ว ให้ยิ่งใหญ่ขึ้น จริงอยู่ ได้มีการสนับสนุนข้าราชการประจำที่มีความสามารถ ให้ได้เป็นนักการเมือง แต่ก็ได้เปิดโอกาสให้ได้มีการฉ้อฉลกันในระบบราชการมากยิ่งขึ้นด้วยและโดยที่ข้าราชการประจำเป็นนักการเมืองที่ดีไม่ได้ เพราะไม่กล้าตัดสินใจ หากเป็นได้แต่คอยตามผู้นำที่สามารถ เมื่อขาดคนอย่างจอมพลสฤษดิ์ก็เสียแล้ว แม้จะมีนักปฏิวัติคนอื่นมาแทนที่ หรือจะมีที่ท่าว่าเป็นเผด็จการอย่างไร การงานใด ๆ ก็ยากที่จะลุล่วงไปได้ไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ทางเสือเรือหมุนเคว้งคว้าง ยังมีการไม่ไว้ใจกันในระดับต่าง ๆ ด้วยแล้ว ยิ่งไม่กล้าหากคนที่มีฝีมือไว้เป็นพวกเสียด้วยซ้ำ ก็เลยมีแต่คนประจบสอพลอ คอยยุแหย่ให้รังเกียจคนโน้น ให้ไม่ไว้ใจคนนี้ จะหาอะไรที่ตีที่งาม ให้ชื่นชมสักอย่างหนึ่ง ก็หาไม่ได้เอาเลย

แต่นี้ข้าพเจ้านำกำลังเล่าข้ามไปเสียแล้วว่าข้าพเจ้ามีประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิวัติ

ครั้งหลังนี้อย่างไรจะนั้น จึงจำต้องย้อนกลับไปเล่าเสียอีกนิตหนึ่งว่าข้าพเจ้ากลับไปอังกฤษเมื่อต้น พ.ศ. ๒๕๐๒ กลับมากรุงเทพฯ อีกทีก็ต่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ระหว่างที่อยู่อังกฤษคราวนี้ แม้ข้าพเจ้าจะทำงานกับวิทยุบี.บี.ซี. แต่ไม่มีอะไรให้รับรู้เกี่ยวกับรัฐบาลปฏิวัติเลยก็ว่าได้ เว้นแต่วันหนึ่งมีข่าวเข้ามาที่บี.บี.ซี. ว่าเมืองไทยประกาศปิดโรงยาฝิ่นหมดและจอมพลสฤษดิ์ออกควบคุมการเผาฝิ่นเอง ข้าพเจ้านิ่งท่ายาวตั่งแต่ต่อไป เมืองไทยศรีวิไลแล้ว ฝรั่งเศสเอาข่าวมาบอกพวกเรา หน้าบาน แกย้าประโยชน์สุดท้าวให้ฟังว่าบัดนี้เมืองไทยศรีวิไลแล้ว คูฝิ่นกับนักปฏิวัตินี้ช่างมีอะไรต่ออะไรกันให้ชื่นชมอยู่เรื่อยเชียวนะ และทหารที่เป็นเผด็จการ มักมีวิธีการที่จะทำให้บ้านเมืองศรีวิไลได้อย่างง่าย ๆ และแปลก ๆ อยู่เสมอ จะอย่างไรก็ตาม ในส่วนตัวข้าพเจ้านั้น จากอังกฤษได้ปีเศษ ก็เริ่มออก สังคมศาสตร์ปริทัศน์ แต่แล้วไม่นานหลังจากนั้น จอมพลสฤษดิ์ก็หมดอายุขัยไป ความคิดของบุคคลผู้หนึ่งที่ถ่วงการร่างรัฐธรรมนูญไว้ ไม่ยอมให้คลอดออกมาได้ในช่วงชีวิตของตน ก็เป็นอันสมความปรารถนา และยิ่งตะถ่วงกันต่อมาอีกหลายปี เศรษฐกิจสมุญหุญใจของจอมพลคนนั้นก็พากันตายไล่ ๆ กันไป ทั้งยังได้นายทวี บุณยเกตุ

มาเป็นประธานสภาว่างรัฐธรรมนูญอีกเล่า
จึงเร่งรัฐธรรมนูญออกมาจนได้ใน พ.ศ.
๒๕๑๑ แม้จะเป็นฉบับที่เลวที่สุดที่เราเคยมี
มาก็ตามที่ พร้อมกันนั้น ก็ต้องพูดไว้ให้
ปรากฏด้วยว่า มีผู้ที่หวังที่อยู่ในคณะรัฐบาล
หลายคน ซึ่งต้องการให้มีการปกครองใน
ระบอบประชาธิปไตยอย่างจริงจัง ระยะนั้น
ข้าพเจ้าไปทำ **สยามสมัย** อยู่ด้วย ยังได้เขียน
ไว้ในบทนำฉบับหนึ่งว่า เรื่องประชาธิปไตย
ในอนาคต ความจริงหนังสือพิมพ์
ประชาธิปไตย มาขอไปลงฉบับวันเกิด
พ.ศ. ๒๕๑๐ แต่แล้วเขาไม่กล้าลงทั้งคืน
หนังสือมหาวิทยาลัยมาขอไป ก็ถูกเซ็นเซอร์
โดยที่ข้าพเจ้าคุม **สยามสมัย** อยู่เองจึงลงโดย
ตลอด ปรากฏว่าพระยาศรภักย์พิพัฒน์อ่าน
แล้วเขียนมาชมว่า "กล้ามาก" ข้าก็ตรงที่
เวลานี้ล่วงมาเกือบหกปีแล้ว ข้าพเจ้าเอาบทความ
นั้นมาอ่านอีก ก็ยังเห็นว่าเมืองไทยไม่
ก้าวพ้นไปจากที่ข้าพเจ้าเขียนไว้ในบทความ
นั้นเลย และขอคุยโอ้ไว้ที่ตรงนี้สักนิดว่า ที่
ข้าพเจ้าเตือนรัฐบาลไว้ด้วยความหวังดีคราว
นั้น ถ้าเขาทำตามคำเตือนดังกล่าว เขาก็
ไม่จำเป็นต้องเขียนด้วยมือแล้วลบลง ด้วยดินเลย
(บทความที่ว่านี้มีรวมตีพิมพ์อยู่ใน **ความคิด**
—**ความอ่าน** ของข้าพเจ้า หน้า ๑๘๓)

ต่อแต่นี้ไป จะขอเล่าถึงประสบการณ์

โดยตรงข้าพเจ้าเกี่ยวกับ **ปฏิวัติ ๑๗**
พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ความจริง ก่อนหน้านั้น
ข้าพเจ้าก็ได้รับความบีบคั้นทางด้านเสรีภาพ
มามากขึ้นทุกทีแล้ว โหนตัวเองและพลพรรค
จะต้องออกจากงาน พรรคพวกกันจะถูกฆ่า
ตาย เเคราะห์ดีที่ **กรุงเทพฯ วิจารณ์** เกิด
ขึ้นได้ ๆ กับอวสานกาลของ **วิทยาสาร-**
ปริทัศน์ ข้าพเจ้าจึงมีทางออกได้บ้าง และ
ในปีนั้นเอง ข้าพเจ้ามีกิจต้องเดินทางรอบ
โลก ดังได้เขียนทะยอยเล่าไว้ใน **กรุงเทพฯ**
วิจารณ์ แล้ว ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ
วันที่ ๒๓ กันยายนกลับมาถึงดอนเมืองวันที่
๑๓ พฤศจิกายน ได้ทราบว่าเป็นวันที่ ๑๗ เป็น
วันบรรจุศพมารดาของท่านผู้ซึ่งเป็นกำลัง
อันสำคัญของ **กรุงเทพฯ วิจารณ์** ข้าพเจ้า
จึงเตรียมตัวไปและแวะไปเยี่ยมภรรยาของ
ท่านอดีตนักการเมืองที่ได้เอยถึงแต่แรกด้วย
ที่ไหนได้ ข้าพเจ้าไปได้ข่าวการ **ปฏิวัติ**
ที่นั่นเอง ครั้นไปถึงวัด ก็เจอนักหนังสือ-
พิมพ์และสมาชิกสภาหลายคน ซึ่งไม่แต่
มาบรรจุศพมารดาของมิตรผู้อาวุโส หากมา
บรรจุประชาธิปไตยใส่ไว้ในป่าช้าด้วยเช่นกัน

ข้าพเจ้ารับราชการปฏิวัติครั้งนี้ ผิดกับ
เมื่อ ๑๔ ปีก่อน แม้จะเศร้าแถมขื่นปาน ๆ
กันก็ตาม ชั้นก็เพราะเห็นว่าเขาทำกันยัง
กับเด็กเล่นด้วยเขาเห็นว่าบ้านเมืองเป็นของ

เล่น อันพวกเขาเท่านั้นที่เป็นเจ้าของ เกม
เขายังเปิดเพลงปลุกใจของหลวงวิจิตรวาท
การอยู่ ตั้งกับสมัยที่ทำรัฐประหารกันเมื่อ
ข้าพเจ้ายังเยาว์วัยอยู่ ส่วนที่เศร้านั้นลึกซึ้ง
กว่าคราวก่อนมาก เพราะเห็นได้ชัดว่าพวก
ทหารและข้าราชการประจำไม่สามารถเอาเลย
ที่จะปกครองร่วมกับผู้แทนราษฎรได้ เห็น
ได้ชัดว่า พวกนี้ โดยส่วนลึกแล้ว คฤ
ราษฎร เพียงผู้แทนบางคนมาขอส่วนแบ่ง
ไปบ้างเท่านั้น ก็ไม่พอใจเสียแล้ว ข้าพเจ้า
รับรู้การปฏิวัติครั้งนั้นผิดกับเพื่อน ๆ ที่เป็น
ข้าราชการ แม้เขาจะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย
ก็ตาม พวกนั้นส่วนมาก พอรับรู้เรื่องการ
ปฏิวัติแล้วก็ปิดเครื่องรับฟัง มุคหัวเข่ามุง
เอาเลยอย่างดีเขาก็เห็นชั้น แต่เขาไม่เห็น
เศร้า เพราะเขาไม่เห็นว่ามีอะไรให้เขาต้อง
สูญเสีย เขาว่าแม่แม่ศาสนาเขาก็ไม่รู้ว่ามี
อะไรให้แกต้องสูญเสีย

ตราบิตที่เรายังไม่ยอมรับในเรื่องศักดิ์

ศรีของราษฎร ไม่ยอมรับในเรื่องความยุติ
ธรรมในสังคมในเรื่องที่กฎหมายต้องเป็นใหญ่
ในเรื่องการกระจายอำนาจออกไป ในเรื่อง
การควบคุมอำนาจไว้ ให้มีการฉ้อฉลให้
น้อยที่สุด และที่สำคัญคือ ไม่ยอมรับความ
สำคัญ ของเสรีภาพ และอิสรภาพของปัจเจก
บุคคล โดยที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดง
ออก และได้วิพากษ์วิจารณ์อย่างเสรี เพื่อ
ได้มาซึ่งความงาม ความดีและความจริง
เราจะแลไม่เห็นเลยว่า การล้มสถาบันนิติ
บัญญัติ ตบหน้าสถาบันศาล และการคุม
อำนาจทางบริหารไว้ภายใต้กระบอกปืน เป็น
การเลวร้ายอย่างไร ทั้งนี้โดยไม่ต้องเอ่ยถึง
รูปแบบ พิธีการตลอดจนนโยบายของการ
ปกครองนั้น ๆ ด้วยซ้ำไป แม้ข้อหลังนี้เอง
คณะปฏิวัติมิได้นำพา ยิ่งข้ออื่น ๆ ด้วยแล้ว
หลายคนกลับเห็นว่าเป็นถ้อยคำ ซึ่งเชื่อง
เกินไป อันสังคมที่เรียกตัวเองว่าค่อยพัฒนา
อย่างบ้านเรา^{นี้} ไม่จำเป็นต้องมีคุณธรรมนั้น ๆ
ก็ยังได้

หนังสือของ "กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ" จัดทำโดยสมาชิกกลุ่มฯ ประกอบด้วย นายอัญญา ชนชฎาจารย์
นายวีระศักดิ์ สุนทรศรี นายธีรยุทธ บุญมี นายพิทักษ์ ธวัชชัยนนท์ นายปรีดี บุญซื่อ พิมพ์ออกจำหน่ายแก่
ประชาชนทั่วไปเป็นราย ๑๕ วัน เบ้าหมายของหนังสือเพื่อเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อการเรียก
รัฐธรรมนูญ การสร้างกระแสความสำนึกที่ถูกต้องในหมู่ประชาชนและการสร้างศรัทธา ในระบอบประชาธิปไตย
ทั้งระดับปฏิบัติการประเทศและประชาชน.

สำหรับฉบับแรก ทางกลุ่มฯ มีเป้าหมายที่จะพิมพ์แจกเพื่อเผยแพร่แก่ประชาชน โดยเงินทุนในการจัดทำ
รวบรวมมาจากสมาชิกของกลุ่มฯ

คำประกาศเชิญชวน ร่วมเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

ประเทศไทย เป็นของชาวไทยทุกคน
อันหมายความว่า บรรดาทรัพยากรทั้งมวล
การจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพยากรอำนาจ
อธิปไตยในการปกครอง การบริหาร การ
ป้องกันประเทศ การจัดระบบสังคม เพื่อให้
เกิดและรักษาไว้ซึ่งความสงบ เสรีภาพ
เสมอภาค และความยุติธรรม เป็นของประ-
ชาชนชาวไทยทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

หลักการเช่นว่านี้ ก่อให้เกิดสิทธิและ
หน้าที่ของประชาชน เพื่อร่วมกันกำหนด
ความเป็นไปของชาติ การสร้างสรรค์ความ
สมบูรณ์ สันติสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนชนชาว
ไทย

แต่ปรากฏว่าหลักการดังกล่าว ต้อง
ล้มเลิกไปเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔
มีผลให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบรัฐสภา
เลิกพรรคการเมือง ทำให้การปกครอง
ประเทศขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน
ผู้ปกครองไม่ได้รับความยินยอมพร้อมใจ
จากประชาชน สิทธิ เสรีภาพ ของประชา-
ชนถูกจำกัด การบริหารบ้านเมืองขึ้นอยู่กับ
ตัวบุคคลมากกว่าหลักการ สภาพเศรษฐกิจ
การเมืองและสังคมขมวดปมแห่งความยุ่ง-
ยากขึ้น ความยุติธรรมในสังคมลดน้อยลง

ทุกที่ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดผลร้ายต่อความ
อยู่รอดของชาติในระยะยาวต่อไป

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้อง
ระดมสรรพกำลังความคิดของประชาชนให้
มีส่วนร่วมในการกำหนดชะตากรรมของ-
ประเทศชาติและของตัวเอง ส่งเสริมให้
ประชาชนมีส่วนร่วมในการต่อสู้ เพื่อสร้าง
สรรค์ประเทศชาติ นั่นคือการเปิดโอกาสให้
ประชาชนได้มีสิทธิ เสรีภาพ ในการกำหนด
ควบคุมเป้าหมายและนโยบายในการบริหาร
ประเทศ ให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมกำหนด
และสร้างอนาคต ดังนั้นจะต้องมีกติกาทง
การเมือง หรือรัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไข
แห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน
กำหนดการเข้ารับภาระหน้าที่เกี่ยวกับอำนาจ
อธิปไตยของปวงชนทั้งทางด้านนิติบัญญัติ
บริหารและตุลาการ เพื่อให้ผู้เข้าปฏิบัติหน้าที่
ที่ต้องกระทำการโดยยึดผลประโยชน์ของชาติ
และประชาชนเป็นสำคัญ

บัดนี้ เราผู้มีรายชื่อปรากฏข้างท้ายนี้
ต่างมีความเห็นร่วมกันและเชื่อมั่นว่า ประ-
ชาชนชาวไทยเป็นผู้มีเกียรติภูมิและศักดิ์ศรี
ตลอดจนมีความตื่นตัวเพียงพอ พร้อมทั้งจะ
ปกครองตนเองได้ จึงขอเรียกร้องให้ผู้มี
หน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการร่างรัฐธรรมนูญ
ได้ดำเนินการเร่งรัดให้มีการประกาศใช้-
รัฐธรรมนูญโดยเร็วที่สุด

รายชื่อผู้ร่วมเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

1. ประสาร มฤคพิทักษ์	34. สมเกียรติ อ่อนวิมล	67. ธรรมเกียรติ กันอริ
2. นพพร สุวรรณพานิช	35. คร. เขียน ธีระวิทย์	68. สุปหล วัฒนกุล
3. สู่เทพ วงศ์กำแหง	36. วิษี วงศ์หาญเข่าว	69. วีระศักดิ์ สุนทรศรี
4. คร. บัณฑิต สมทวนิช	37. อัจฉรา สกสอังกูร	70. เทพ โชติบุษิต
5. ธีรยุทธ บุญมี	38. สมิตรา เต็งอ่าววย	71. เลียง ไชยกาล
6. แล ศิลกวิหจรต้น	39. คร. เสริน ปุณณะหิตานนท์	72. ไบนสง สุกใส
7. มนตรี จิ่งสิริอารักษ์	40. สุธน สุนทราภา	73. ร.ค.ประทีป ศิริพันธ์
8. เศษ่า ออบลวรรณ	41. สุรัชดา กาญจนพิงคะ	74. สมพล มารสโว
9. นพพร ไพรรัตน์	42. สุมาลย์ คงมานสรณ์	75. คร. ปราโมทย์ นาครทรรพ
10. คร. อภิรัช พันธเสน	43. ภาสกร เทชะสร้างกุล	76. ประดอบ สงัดศัพท์
11. ทวี หมั่นนิกร	44. ธวัชชัย ณ ลำพูน	77. พล.ต.ต. สง่า กิตติขจร
12. ศิริยุภา พูลสุวรรณ	45. ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์	78. เสถียร จันทิมาธร
13. ธัญญา ชันษาภาจาร	46. ชัชชาติ นิตนะแพทย์	79. คาราวลย์ เกษทอง
14. วิสา คัญทัพ	47. จุฬา แก้วมงคล	80. วีรพงษ์ รามางกูร
15. คร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ	48. เทอดศักดิ์ จันทร์สระแก้ว	81. ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร
16. ปรีดี บุญซื่อ	49. สุวัฒน์ ทองธนากุล	82. คร. วารินทร์ วงศ์หาญเข่าว
17. ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ	50. คำสิงห์ ศรีนอก	83. ชนินทร์ ลวีโรจน์
18. ชัยวัฒน์ สุรวิชัย	51. ปรีชา แสงอาทิตย์	84. เทม ศรีวัฒนธรรม
19. วังสรรค ธนะพรพันธ์	52. ณรงค์ เกตุทศ	85. เจริญ คันธวงศ์
20. จินคณา บุญศิริ	53. เสนีย์ ค้ายมงคล	86. คำรงค์ ลัทธพิพัฒน์
21. ชศิริ มณีพุกษ	54. อุดร ทองน้อย	87. พิษย์ รัตกุล
22. วันรักษ์ มิ่งมณีนาถิน	55. สุรัชย์ จันทิมาธร	88. สุกชัย มนต์ไพบูลย์
23. ฉายศิลป์ เขียวชาญพิพัฒน์	56. สถาพร ศรีสังัจจ	89. วิบูลย์ อิงคากุล
24. พิษย์ อนันตพงศ์	57. ณวลย์ วงศ์สภาพ	90. สมเกียรติ ไอลโสภ
25. พงษ์ศักดิ์ พยวิเชียร	58. สมคิด สิงสง	91. กมล จันทสร
26. พ.ต.ต. อนันต์ เสนาพันธ์	59. วิษย์ บำรุงฤทธิ์	92. ประสูร พูนบำเพ็ญ
27. เรืองชัย ทรัพย์นรินทร์	60. ไพสนันต์ พรหมน้อย	93. ประทุมพร วัชรเสถียร
28. อรุณ วัชรสวัสดิ์	61. ไพบูลย์ วงษ์เทศ	94. พนม ทินกร ณ อุตฺธยา
29. ไชยวัฒน์ ชนเปี่ยม	62. ประสงค์ มูลสาร	95. บัณฑิต สมทวนิช
30. พิทักษ์ ธวัชชัยนันท์	63. ทศพล ยศรักษา	96. สุชาติ สวัสดิ์ศรี
31. ร.ท.รณชัย ศรีสุวรรณนท์	64. สุชาติพงษ์ อินทร	97. พิภพ ธงไชย
32. นพ. วิษย์ โชควิวัฒน์	65. ทรัพย์ วีระณรงค์	98. นิวัต กองเพชร
33. พัก ณ สงขลา	66. คร. บุญสนอง บุญโยธาน	99. คร. ศักดา สายบัว
		100. อรรถพร พงษ์วาท

พิมพ์ที่ บริษัท บพอ จำกัด (แผนกการพิมพ์) ๕๕ ถนนราชบพิธ กรุงเทพมหานคร
 นายยอดยิ่ง โสภณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๖ โทร. ๒๒๕๕๕๕